

Class : X

Date : 05.08.2025

MARKING SCHEME

Duration : 1 Hrs

Max. Marks : 25

प्रश्न 01 वाच्यानुसारं उचितैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखित संवादं पुनः लिखत -

1X4=4

दिव्या - (i) त्वं किं खादसि?

तारा - मया फलम् एव (ii) खाद्यते ।

दिव्या - शोभनम्, किं त्वया दुग्धम् अपि पीयते ?

तारा - आम्, अहं (iii) दुग्धम् अपि पिबामि ।

दिव्या - मया तु रात्रौ भोजनं न क्रियते ।

तारा - अहम् अपि रात्रौ (iv) भोजनं न खादामि ।

प्रश्न 02 कोष्ठके प्रदत्तं समयं दृष्ट्वा स्वदिनचर्या वर्णय - (प्रश्नत्रयम्)

1X3=3

कालबोधकशब्दैः अधोलिखित कार्यक्रमं पूरयतः (केवलं प्रश्नत्रयम्)

(1) बालिका एक (1:00) वादने गायति ।

(2) तदा सार्धपञ्च (5:30) वादने सा नृत्यति ।

(3) सपादसप्त (7:15) वादने सा भोजनं करोति ।

(4) बालिका पादोननव (8:45) वादने शयनं करोति ।

प्रश्न 03 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत-

I. एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

½X2=1

(i) मनः काभ्याम् गृह्यते?

उत्तरम् - अभ्यासवैराग्याभ्याम्

(ii) 'महाबाहो!' इति कथनेन कः सम्बोध्यते ?

उत्तरम् - अर्जुनः

(iii) दुर्निग्रहं चलम् च कः?

उत्तरम् - मनः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) मनः कीदृशम् अस्ति ?

उत्तरम् - मनः दुर्निग्रहं चलम् च अस्ति ।

(ii) अभ्यासेन च वैराग्येण कः गृह्यते?

उत्तरम् - अभ्यासेन च वैराग्येण मनः गृह्यते?

(iii) 'कौन्तेय!' इति कथनेन कः सम्बोध्यते?

उत्तरम् - 'कौन्तेय!' इति कथनेन अर्जुनः सम्बोध्यते?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) 'यस्य वशीकरणं कठिनम्' इति अर्थे किं पदं पद्यांशे प्रयुक्तम् ?

उत्तरम् - दुर्निग्रहं

(ii) 'गृह्यते' इति क्रियापदस्य किं कर्तृपदम्?

उत्तरम् - मनः

(iii) 'वैराग्येण च गृह्यते' इति वाक्ये कर्तृपदस्य क्रियापदे किं अस्ति?

उत्तरम् - गृह्यते

प्रश्न 04 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा निर्देशानुसारं प्रश्नान् उत्तरत-

I. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

½X2=1

(i) काकः प्रभाते केन ध्वनिना सुप्तान् प्रबोधयति ?

उत्तरम् - का का

(ii) राजहंसी काकं किं सम्बोधयति ?

उत्तरम् - वाचाल

(iii) कुक्कुटाः कुत्र न दृश्यन्ते ?

उत्तरम् - नगरेषु

II. एकवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) मातरः काकविषये शिशून् किं कथयन्ति ?

उत्तरम् - मातरः शिशून् कथयन्ति - "अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत्।"

(ii) अद्य नगरेषु के न दृश्यन्ते ?

उत्तरम् - अरे! अद्य कुतः कुक्कुटाः नगरेषु।

(iii) जनाः कीदृशं हृष्यन्ति ?

उत्तरम् - यस्य गृहस्य भित्ती स्थित्वा आलपामि, जनाः प्रियस्य आगमनसंकेतं मत्वा हृष्यन्ति।

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

1X2=2

(i) 'कटुभिः कणितैः' अत्र किं विशेष्यपदम् ?

उत्तरम् - कणितैः

(ii) 'सत्यम्' अस्य विलोमपदं नाट्यांशे किं प्रयुक्तम् ?

उत्तरम् - अनृतं

(iii) 'कार्येषु' अस्य किं पर्यायवाचीपदं नाट्यांशे प्रयुक्तम् ?

उत्तरम् - कर्मसु

प्रश्न 05 अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदम् आधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1X4=4

(1) मनः अभ्यासेन गृह्यते।

उत्तरम् - मनः केन गृह्यते ?

(2) कामः एव अस्माकं शत्रु ।

उत्तरम् - कामः एव केषां शत्रु ?

(3) एकः मेषः जिह्वालोलुपतया महानसं प्रविशति स्म।

उत्तरम् - एकः मेषः कया महानसं प्रविशति स्म ?

(4) अश्वाः प्राणत्राणाय इतस्ततः अधावन्।

उत्तरम् - अश्वाः किमर्थं इतस्ततः अधावन् ?

(5) जगत्पतेः एषा सृष्टिः रमणीया अस्ति।

उत्तरम् - जगत्पतेः एषा सृष्टिः का अस्ति ?

प्रश्न 06 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु काश्चन अशुद्धयः सन्ति, तेषां शुद्धरूपम् विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत-

(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1X4=4

1. मम पार्श्वे पञ्च पुस्तकाः सन्ति ।

उत्तरम् - (ग) पुस्तकानि

2. सः बालिका निपुणा अस्ति ।

उत्तरम् - (ग) सा

3. फलानि त्रयः सन्ति ।

उत्तरम् - (ग) त्रीणि

4. वयं गुरून् नमामि ।

उत्तरम् - (ग) नमामः

5. अहं तुभ्यं सत्यं कथयामि ।

उत्तरम् - (घ) कथयामि

===== समाप्तम् =====